

De Niet-Verenigde Naties

Gisteren is de 58e Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van start gegaan. Vertaald in gewoon Nederlands: gedurende een week gaan staatshoofden, regeringsleiders en ministers van buitenlandse zaken van 191 landen voor de 58e keer sedert de oprichting van de Verenigde Naties toespraken houden, de ene na de andere, de ene al meer bevlogen dan de andere, voor een zaal vol mensen die nauwelijks aandacht zullen opbrengen voor al het schoons dat op het spreekgestoelte wordt verkondigd. Het ritueel is geolied. Ministers landen, speecheen, praten wat met elkaar in de wandelgangen en vertrekken opnieuw naar huis. Het is de jaarlijkse hoogmis van de Verenigde Naties – vergelijkbaar met de officiële opening van het wielerseizoen, de Olympische spelen of het academisch jaar.

Dit jaar zullen vele toespraken nochtans iets meer vertwijfeld klinken dan gebruikelijk.

Secretaris-Generaal Kofi Annan, de grote baas van de Verenigde Naties zeg maar, heeft de afgelopen week alvast de toon gezet. De voorbije twaalf maanden zijn niet goed geweest voor zijn organisatie. De Verenigde Naties zijn niet echt verenigd te noemen. De eensgezindheid over de grote problemen van onze tijd is kleiner dan enkele jaren geleden. We bezitten geen aangepaste instrumenten en geen geschikte regels om de 21ste eeuw in goede banen te leiden, zo constateert hij. De huidige multilaterale instellingen zijn niet erg doeltreffend meer en de Veiligheidsraad, het opperste orgaan, is nauwelijks nog representatief te noemen voor de geopolitieke realiteit van vandaag. Tegenover moordpartijen zoals in Liberia en Congo treden we vaak te laat en te aarzelend op. Van de mooie ontwikkelingsbeloften bij het begin van het nieuwe millennium is nog maar weinig in huis gekomen. Het vertrouwen van de mondiale publieke opinie zijn we kwijt, zo moet hij vaststellen, om dan te besluiten: de VN heeft nu dringend behoefte aan een radicale hervorming – voor het te laat zal zijn.

Dat laatste liet Kofi Annan ook gisteren in zijn openingstoespraak doorklinken. Zijn boodschap was niet mis te verstaan. Als iedereen zich gaat gedragen zoals de Verenigde Staten – hij noemde het Washington van G.W. Bush niet bij naam – en het recht in handen neemt om op eigen houtje orde op zaken te stellen, dan komen we onherroepelijk in een mondiale anarchie terecht.

De VN moet ingrijpend veranderen, aldus Kofi Annan. Het is al zo vaak gezegd en dikwijls luidt het dan dat de wereldorganisatie een bureaucratie is die zo kolossaal is dat zij alle hervormingen onmogelijk maakt. Dat het er dikwijls erg bureaucratisch aan toe goed, staat buiten kijf. Maar kolossaal? De VN stelt nauwelijks meer mensen te werk dan het stadsbestuur van Stockholm en haar begroting is ongeveer even groot als wat het Pentagon elke 32 uur uitgeeft.

Het hoofdprobleem zit niet bij de organisatie. De Verenigde Naties is de optelsom van haar lidstaten. Het zijn de lidstaten die het mooie weer uitmaken aan de East River, waar het hoofdkwartier is gevestigd. En als de lidstaten het oneens zijn, dan laten de gevolgen zich voelen in New York. De onenigheid over Irak is overigens maar het topje van de ijsberg. Wat de wereld verdeelt, is de koers die de machtigste lidstaat is ingeslagen en het onvermogen van de overige lidstaten om een geloofwaardig alternatief voor te leggen. Onder president Bush hebben de Verenigde Staten teruggегrepen naar negentiende-eeuwse recepten om de uitdagingen van de 21^e eeuw het hoofd te bieden: nationale veiligheid, militaire macht, nationale belangen, machtsevenwicht. Dat Washington na de massamoord van elf september

zich bedreigd voelt door een haast ongrijpbare en alomtegenwoordige vijand, is menselijk. Het is zelfs begrijpelijk dat velen in Washington sedertdien de wereld gereduceerd hebben tot de driehoek van het kwaad: terroristen, massavernietigingswapens en schurkenstaten. Het volstaat om de recente opiniepeilingen ter hand te nemen om te zien dat velen die visie onderschrijven.

Maar dat mag ons niet uit het oog doen verliezen dat het de manier is waarop we de wereld bekijken, die bepaalt hoe de wereld er zal uitzien. Een halve eeuw geleden schreef Norman Angell, cowboy, goudzoeker, schrijver en Nobelprijs voor de vrede, dat iemands mening over de feiten doorgaans belangrijker is dan de feiten zelf. Mensen baseren immers hun gedrag op hun mening en geven op die manier vorm aan de wereld.

Vormt de driehoek van het kwaad inderdaad de grote bedreiging waar ze voor gehouden wordt? In de afgelopen twintig jaar is het aantal terroristische aanslagen alsmaar gedaald. Het jaarlijks aantal slachtoffers als gevolg van zulke terreur is een fractie van het aantal slachtoffers dat dagelijks valt als gevolg van gruwelijke conflicten, van Azië tot Afrika. Van hun nabestaanden kunnen we moeilijk vragen dat zij het internationale terrorisme als de belangrijkste bedreiging voor de mensheid zien. De strijd voor de indamming van massavernietigingswapens kan bovendien beter toevertrouwd worden aan de VN dan aan het Pentagon. Het lijkt er immers steeds meer op dat Saddam Hoessein in de afgelopen tien jaar geen massavernietigingswapens meer heeft kunnen verwerven dank zij de unieke combinatie van exportcontroles, sancties en inspecteurs op het terrein. Niet door bombardementen, maar door weinig heldhaftige, maar niettemin doeltreffende, diplomatieke, politieke en economische druk werd Irak sedert 1991 ontwapend gehouden.

Het Midden-Oosten vormt een tragisch schoolvoorbeeld van hoe een eenzijdig militair pad tot een impasse leidt en een vicieuze cirkel van aanslagen, terreur en bezetting in de hand werkt. De Israëliëse bezetting en de terreuraanslagen van Hamas en Hezbollah bieden geen enkele hoop dat er ooit een einde komt aan de dagelijkse nachtmerrie waarmee de Israëliërs opstaat of aan de dagelijkse vernedering waarin de Palestijnen leeft. Meer nog, de oorlog in Irak, de Amerikaanse protectoraat aldaar en de uitzichtloze spiraal waarin het conflict tussen Israël en Palestina opnieuw in verzeild is, voedt een atmosfeer van onzekerheid en volatiliteit in de hele regio. In die omgeving gaat iedereen iedereen als een vijand zien – totdat het te laat zal zijn en iemand een stap te ver zal zetten.

Gelukkig is Kofi Annan vandaag niet de enige die zich bezorgd toont over onze collectieve onmacht om greep te krijgen op de wereldproblemen. Chris Patten wil van de Europese Unie een centrale pijler van de Verenigde Naties maken precies omdat hij, net zoals Kofi Annan, *global governance* – het gezamenlijke beheer van onze wereld – en doeltreffend multilateralisme als de échte uitdagingen van vandaag ziet. Louis Michel had het afgelopen weken over de noodzaak van een economische en sociale veiligheidsraad – een heel nieuw thema in de Belgische diplomatie. Noorwegen wil de discussie aanzwengelen over de grondoorzaken van elf september – tot op vandaag een taboeonderwerp in de Verenigde Staten. Canada voert een diplomatieke campagne opdat we collectief nieuwe regels zouden gaan afspreken om de internationale gemeenschap – de Verenigde Naties dus – de mogelijkheid te geven tussenbeide te komen als lidstaten hun eigen bevolking onderdrukken.

Zwaluwen? Misschien. Maar het toont wel dat nooit eerder zo velen zich zo ongerust hebben getoond over de toestand van onze wereld. Wij zijn de Verenigde Naties, verklaarde onlangs een Amerikaans oud-ambassadeur – en met dat ‘wij’ bedoelde hij voor een keer niet de

Verenigde Staten. De Verenigde Naties zijn wat de lidstaten ervan maken. Wat de lidstaten doen, hangt af van wat de regeringen wensen te doen. En wat onze regering doet, hangt dat niet af van ons allemaal ?

(De Financieel-Economische Tijd, 24 september 2003)